

TECZKA PEDAGOGA SPECJALNEGO

Nowe obowiązki, wzorcowa dokumentacja,
narzędzia diagnostyczne

TECZKA PEDAGOGA SPECJALNEGO

Nowe obowiązki, wzorcowa dokumentacja,
narzędzia diagnostyczne

Grudzień 2023

Autorzy: Monika Bekker-Goska, dr Dagmara Maria Boruc, Anna Jarosz-Bilińska,
Anna Krawczyk, Aleksandra Kubala-Kulpińska, Jan Lewandowski,
Małgorzata Łoskot, Ewelina Polak-Janik, Dorota Zając, Leszek Zaleśny

Opiekun merytoryczny: Agata Klimaszewska
Nadzór wydawniczy: Ewelina Bojszczak
Projekt okładki: Karolina Szafczyk
DTP: Dariusz Ziach

© by Forum Media Polska Sp. z o.o., Poznań 2023

ISBN 978-83-260-4643-8 (edycja podstawowa – wrzesień 2022)

ISBN 978-83-260-5128-9 (aktualizacja – grudzień 2023)

Stan na grudzień 2023

Nr art. 175405

Printed in Poland

Wydawca:

Forum Media Polska Sp. z o.o.

ul. Polska 13, 60-595 Poznań

bok@forum-media.pl

tel. 61 66 55 800

www.e-forum.pl

Sąd Rejonowy Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu

Wydział VIII Gospodarczy KRS Poznań

wysokość kapitału zakładowego: 300 000 zł

NIP 781-15-51-223

KRS nr 0000037307

Spis treści

1 Organizacja pracy pedagoga specjalnego

- 1/1 Pedagog specjalny w przedszkolu i szkole od 1 września 2022 r.
- 1/1.1 Planowanie pracy na rok szkolny 2023/2024
- 1/2 Zakres obowiązków pedagoga specjalnego, pedagoga szkolnego i psychologa
- 1/2.1 Prowadzenie zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych jako jeden z obowiązków pedagoga specjalnego
- 1/2.2 RODO oraz tajemnica nauczycielska wyznacznikiem granic postępowania kadry pedagogicznej
- 1/3 Plan pracy pedagoga specjalnego w przedszkolu
- 1/4 Plan pracy pedagoga specjalnego w szkole
- 1/5 Nowe zasady awansu zawodowego nauczycieli po nowelizacji Karty Nauczyciela z 5 sierpnia 2022 r.
- 1/6 Ocena pracy nauczyciela oraz inne zmiany w nowelizacji Karty Nauczyciela z 2022 r.
- 1/7 Zasady udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem – zadania pedagoga specjalnego według nowego rozporządzenia
- 1/8 Dzienniki pracy pedagoga specjalnego
- 1/8.1 Jak prawidłowo prowadzić dziennik pracy pedagoga specjalnego
- 1/9 Potrzeby i preferencje w zakresie Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli – ankieta dla nauczycieli
- 1/10 Dylematy pedagoga specjalnego w pytaniach i odpowiedziach
- 1/10.1 Dylematy pedagoga szkolnego. Część druga
- 1/11 Wzór sprawozdania z pracy pedagoga specjalnego w roku szkolnym 2022/23 (z przykładowymi wpisami)
- 1/11.1 Podsumowanie pracy pedagoga specjalnego za rok szkolny 2022/23
- 1/12 Dobrostan nauczycieli. Co mogą zrobić, żeby czuć się dobrze w szkole?
- 1/13 Nowe standardy ochrony małoletnich
- 1/13.1 Ochrona małoletnich w placówce oświatowej – obowiązki pedagoga specjalnego krok po kroku

2 Prowadzenie badań i czynności diagnostycznych

- 2/1** Wiodąca rola pedagoga specjalnego w procesie diagnozowania
- 2/1.1** Diagnoza krok po kroku
- 2/1.2** Diagnoza pedagogiczna... i co dalej
- 2/2** Przygotowanie badania ankietowego na przykładzie metody socjometrycznej
- 2/3** Niepokój czy przewlekły stres – symptomy umożliwiające rozpoznanie u ucznia rodzaju kryzysu psychologicznego
- 2/4** Samobójstwa w grupie adolescentów – diagnoza ryzyka popełnienia samobójstwa i pomoc po próbie samobójczej
- 2/4.1** Kryzys samobójczy – wskazówki do działania
- 2/5** Gdy dziecko nie chce chodzić do szkoły
- 2/6** Działania profilaktyczne i procedura postępowania w sytuacji ucznia przyjmującego środki psychoaktywne

3 Współpraca z nauczycielami i innymi specjalistami szkolnymi

- 3/1** Efektywna współpraca pedagoga szkolnego z pedagogiem specjalnym
- 3/1.1** Budowanie relacji podstawowym celem pracy pedagoga/ pedagoga specjalnego
- 3/1.2** Pedagog szkolny i pedagog specjalny – dwóch specjalistów w jednej osobie
- 3/2** Zasady określania niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia
- 3/3** Dyrektor, pedagog specjalny, nauczyciele, rodzice – wszyscy razem w jednym celu
- 3/3.1** Dostępność pedagoga specjalnego – regulacje prawne w kontekście praktycznych szkolnych rozwiązań
- 3/4** Rozpoznawanie typów uczniów w celu poprawy wyników w nauce

4 Współpraca z zespołem mającym opracować IPET

- 4/1** Efektywne wspieranie uczniów przez cały rok szkolny – indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET) oraz wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU)
- 4/1.1** Wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia. Zadania nauczycieli, pedagogów specjalnych oraz innych specjalistów szkolnych

- 4/2 Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny – wzór
- 4/3 Ewaluacja pracy z dzieckiem niepełnosprawnym
- 4/3.1 Prawa ucznia niepełnosprawnego w szkole ogólnodostępnej
- 4/4 Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – afazja motoryczna – etap edukacyjny przedszkole
- 4/5 Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – NI stopnia lekkiego – szkoła podstawowa
- 4/6 Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – Słabosłyszenie – przedszkole
- 4/6.1 Zajęcia rewalidacyjne dla dzieci słabosłyszących
- 4/7 Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – uczeń z zaburzeniami ze spektrum autyzmu szkoła podstawowa klasa VI
- 4/8 Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny – edukacja wczesnoszkolna

5 Prowadzenie zajęć z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie, zagrożonymi niedostosowaniem społecznym

- 5/1 Indywidualizacja, dostosowanie wymagań edukacyjnych oraz ocenianie uczniów niepełnosprawnych
- 5/2 Metody pracy z dziećmi i młodzieżą z deficytami w obszarze umiejętności społecznych
- 5/3 Rola pedagoga w koordynowaniu wsparcia uczniów ze spektrum autyzmu
- 5/3.1 Zrozumieć ucznia ze spektrum autyzmu
- 5/4 Zasady organizacji i prowadzenia zajęć socjoterapeutycznych
- 5/5 Zasady organizacji i prowadzenia zajęć rewalidacyjnych
- 5/6 Casy study. Postępowanie w przypadku trudności w uczeniu się na etapie edukacji wczesnoszkolnej
- 5/7 Case study – postępowanie w przypadku pracy z dzieckiem agresywnym
- 5/7.1 Pedagog specjalny wobec problemu prowokacyjnych zachowań uczniów
- 5/8 Kontrakt z uczniem – niedoceniana przez pedagogów metoda wychowawcza

6 Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

- 6/1 Porada i konsultacja – ważne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- 6/1.1 Indywidualne rozmowy pedagoga specjalnego z uczniami. Przykładowe elementy skryptów
- 6/2 Praca z uczniem z FAS

- 6/3** Ocena efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi
- 6/4** Kwestionariusz wywiadu z rodzicami ucznia
- 6/5** Wiem, co czują inne osoby
- 6/5.1** Dziecko w spektrum autyzmu i z dysleksją
- 6/6** Uczę się uczyć – mapy myśli
- 6/6.1** Planer skutecznego uczenia się
- 6/7** Notuję, czyli jak zrobić dobre notatki
- 6/8** Doskonałą swoją pamięć
- 6/9** Rola rówieśniczego wsparcia wobec ucznia w kryzysie emocjonalnym lub w sytuacji traumy
- 6/9.1** Zajęcia rozwijające kompetencje społecznoemocjonalne dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym
- 6/10** Bezpieczne korzystanie przez pedagoga specjalnego z elementów terapii poznawczo-behawioralnej
- 6/11** Uczeń z ADHD w szkole. Jak projektować przestrzeń rozwojową mózgow nieneurotypowych?

7 Współpraca z innymi podmiotami

- 7/1** Współpraca z podmiotami i instytucjami
- 7/2** Arkusz kontroli wniosku kierowanego do poradni psychologiczno-pedagogicznej o przeprowadzenie diagnozy ucznia w przypadku braku efektów pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- 7/3** Rola notatki służbowej w pracy pedagoga specjalnego
- 7/4** Różnorodność funkcji pełnionych w szkole przez nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej

1/1 Pedagog specjalny w przedszkolu i szkole od 1 września 2022 r.

Od 1 września 2022 r. w każdym przedszkolu i szkole dla dzieci i młodzieży liczącej więcej niż 50 uczniów obowiązkowo zostanie zatrudniony pedagog specjalny – art. 42f ustawy z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela.

Kwalifikacje pedagoga specjalnego zostały określone rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 sierpnia 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. poz. 1769). Nowy § 19a określa, że kwalifikacje (**bezterminowo**) do zajmowania stanowiska nauczyciela pedagoga specjalnego w przedszkolach i szkołach posiada osoba, która ukończyła:

- 1) jednolite studia magisterskie na kierunku pedagogika specjalna oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 2) jednolite studia magisterskie lub studia pierwszego lub drugiego stopnia, w zakresie pedagogiki specjalnej, i posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
- 3) jednolite studia magisterskie lub studia pierwszego i drugiego stopnia, w zakresie pedagogiki, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, a ponadto ukończyła kurs kwalifikacyjny w zakresie pedagogiki specjalnej albo studia podyplomowe w zakresie pedagogiki specjalnej lub w zakresie edukacji włączającej.

Także nowy § 30a ustala tzw. **kwalifikacje terminowe** – do dnia 31 sierpnia 2026 r. – kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela pedagoga specjalnego:

- 1) w przedszkolach ogólnodostępnych – posiada również osoba, która ma kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolu i klasach I–III szkoły podstawowej, a ponadto ukończyła studia podyplomowe w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka;
- 2) w szkołach i przedszkolach – posiada również osoba, która ma kwalifikacje określone w § 3 ust. 1 i § 4 rozporządzenia w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, a ponadto ukończyła kurs kwalifikacyjny lub studia podyplomowe w zakresie pedagogiki specjalnej.

Zadania pedagoga specjalnego zostały określone rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1594) – dodano § 24a. Do zadań pedagoga specjalnego w przedszkolu, szkole i placówce należy w szczególności:

Kwalifikacje
pedagoga
specjalnego

Zadania pedagoga
specjalnego

- 1) współpraca z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub innymi specjalistami, rodzicami oraz uczniami w:
 - rekomendowaniu dyrektorowi do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa uczniów w życiu przedszkola, szkoły i placówki,
 - prowadzeniu badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki,
 - rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów,
 - określaniu niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia;
- 2) współpraca z zespołem w zakresie opracowania i realizacji indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zapewnienia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:
 - rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych uczniów lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki,
 - udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem,
 - dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego możliwości psychofizycznych,
 - doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów;
- 4) udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, rodzicom uczniów i nauczycielom;
- 5) współpraca, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami uczestniczącymi w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 6) przedstawianie radzie pedagogicznej propozycji w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Zajęcia pedagogów specjalnych zostały określone nowym rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. poz. 1610) – § 3 ust. 2. Pedagodzy specjali w ramach tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz nie tylko w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, realizują:

1) zajęcia w ramach zadań związanych z:

- rekomendowaniem dyrektorowi do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa dzieci i młodzieży w życiu przedszkola, szkoły i placówki,
- prowadzeniem badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów lub wychowanków w celu określenia ich mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia lub wychowanka i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki, we współpracy z nauczycielami,
- wspieraniem nauczycieli w:
 - rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów lub wychowanków, w tym barier i ograniczeń, utrudniających funkcjonowanie ucznia lub wychowanka i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki,
 - udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem lub wychowankiem,
 - dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia lub wychowanka oraz jego możliwości psychofizycznych,
 - doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów lub wychowanków,
- rozwiązywaniem problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów lub wychowanków,
- dokonywaniem wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym – w przypadku nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach, szkołach, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach wychowawczych, specjalnych

ośrodkach szkolno-wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych,

- określanie niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia lub wychowanka,
 - udzielaniem uczniom lub wychowankom, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
 - prowadzeniem zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych;
- 2) zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci – w przypadku nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach, szkołach podstawowych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych;
- 3) zajęcia oraz specjalne działania opiekuńczo-wychowawcze – w przypadku nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach i szkołach specjalnych, zorganizowanych w podmiotach leczniczych i w jednostkach pomocy społecznej.

Autor: **Leszek Zaleśny**

1/1.1 Planowanie pracy na rok szkolny 2023/2024

Coraz częściej spotykam się ze stwierdzeniem, że pracy pedagoga – tak szkolnego, jak i specjalnego – nie da się zaplanować na cały rok szkolny. Podobno dlatego, że każdy niemal dzień przynosi niespodziewane zdarzenia z udziałem uczniów, rodziców i nauczycieli, więc nigdy nie wiadomo, czym trzeba będzie się zająć danego dnia. Nie do końca można zgodzić się z tą argumentacją.

Po pierwsze: Planowanie jest jedną z naszych ważniejszych czynności, tak w życiu prywatnym, jak zawodowym. Dzięki temu, że planujemy większość swoich działań, są one bardziej efektywne, konsekwentne i spójne. Alec Mackenzie – współautor książki o efektywnym zarządzaniu czasem – mawiał: „Każde działanie podjęte bez planu kryje za sobą wszelkiego niepowodzenia”, a Tadeusz Kotarbiński – twórca prakseologii (teoria sprawnego działania) – głosił, że „zaniedbanie planowania to planowanie zaniedbania”. Rzecz jasna nie da się zaplanować wszystkiego tak na 100%. Zawsze może się zdarzyć coś nieoczekiwane, czego nie przewidzimy lub zwyczajnie przeoczymy, zwłaszcza pracując na co dzień z dziećmi i młodzieżą, na dodatek w rzeczywistości szkolnej, której tak często dotyczą kolejne zmiany prawa oświatowego.

Po drugie: Każdy specjalista szkolny, także pedagog specjalny, choć jest faktycznym realizatorem świadczenia swojej pracy w placówce, która go zatrudnia, musi obowiązkowo podejmować się zadań i działań w granicach wyznaczonych prawem oświatowym. Mam tu na myśli zapisy odnoszące się do niego jako nauczyciela oraz te, które bezpośrednio dotyczą czynności przynależnych pełnionej przez niego funkcji. Te zapisy trzeba zwyczajnie znać, nie ma innej opcji. Ich przestrzeganie jest nie tylko obowiązkiem, ale także gwarancją tego, by w codzienną pracę pedagoga specjalnego nie wkraść się chaos organizacyjny, kompetencyjny i emocjonalny, który nie sprzyja profesjonalizmowi podejmowanych przez niego oddziaływań.

Po trzecie: Planowanie jest podstawowym elementem budowania profesjonalnego warsztatu pracy pedagoga specjalnego. Zapobiega przypadkowości i dowolności jego działania.

Po czwarte: Celem planowania pracy jest uzyskanie jasnego wyobrażenia na temat tego, co trzeba zrealizować obowiązkowo, co chce się i można zrealizować, i w jakim celu, a zaplanowane konkretne działania będą następstwem wyobrażenia sobie sposobów, w jaki ma to przebiegać. Tak pojęte planowanie pomaga zobrazować, co robi się dobrze, w jakim zakresie warto się dokształcić, a z których działań lepiej jednak zrezygnować.

Planowanie podstawą działania

Przestrzeganie zapisów prawnych dotyczących pracy pedagoga specjalnego

Cele i zalety planowania pracy

Po piąte: Dzięki planowaniu można także zminimalizować zaskoczenie przyszłymi zdarzeniami, wnosić ład w zadania, które się realizuje, racjonalnie wykorzystywać zasoby, którymi się dysponuje, koncentrować się na najważniejszych zadaniach oraz wykształcić nawyk uporządkowanego działania i myślenia. Wraz z dobrą organizacją i planowaniem można uniknąć konfliktów, niejednoznaczności, nieporozumień i niepotrzebnych stresów.

Planowanie pracy
odrębnie dla każdego
stanowiska pracy

WAŻNE!

Specjalista, który w placówce oświatowej zatrudniony jest na dwóch stanowiskach – pedagoga szkolnego i pedagoga specjalnego – powinien zaplanować swoją pracę odrębnie dla każdego z nich. Tym samym musi opracować dwa plany pracy na rok szkolny 2023/2024 oraz dokumentować ich realizację w dwóch dziennikach.

Jak temu sprostać?

Aby planowanie tegorocznej pracy przebiegło sprawnie, a co najważniejsze rzetelnie i efektywnie, proponuję zastosować dość prostą technikę. Polega ona na postawieniu sobie kolejno kilku ważnych pytań. Pozyskane odpowiedzi pozwolą:

- odnieść zakres podejmowanych zadań i czynności do aktualnie obowiązujących wytycznych prawa oświatowego,
- dokonać rzetelnej refleksji pedagogicznej, w tym oceny własnych umiejętności, kompetencji i preferencji zawodowych,
- skonstruować plan pracy zawierający zadania odpowiadające na rzeczywiste potrzeby szkolnej społeczności.

Pytanie 1. Co jest istotą mojej pracy?

Istota pracy pedagoga
specjalnego

Pedagog specjalny to szkolny specjalista, którego rola sprowadza się przede wszystkim do niesienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży doświadczającym różnego typu trudności oraz udzielania niezbędnego wsparcia ich rodzicom i nauczycielom. Czynić to winien zgodnie ze swoimi kwalifikacjami, w zakresie przewidzianym dla jego funkcji i w odpowiednich formach. Zakres jego oddziaływań oraz formy określone są jasno – tak dla danego rodzaju placówki, jak i ze względu na adresatów, do których są adresowane – w § 6 ust. 1–5 oraz w § 24a rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1280 z późn. zm.; Dz. U. z 2022 r., poz. 1594). Ich znajomość uchronić może przed popełnianiem nadużyć i nieprawidłowości.

WAŻNE!

- **Rozmowa i wywiad** z uczniem, rodzicem czy nauczycielem NIE są formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej! Takie zapisy w planach pracy oraz w dziennikach pracy kwestionowane są przez wizytatorów KO. I słusznie! Bowiem rozmowa i wywiad to metoda realizacji takiej formy, jaką jest **porada i konsultacja**.
- Podobnie rzecz ma się z **wykładem, pogadanką i prelekcją**, które są metodami realizacji takich form pomocy psychologiczno-pedagogicznej jak **szkolenie i warsztat**.

Błędne zapisy
w planie dotyczące
form pomocy p-p

Pytanie 2. Dla kogo i na jakiej podstawie planuję swoją pracę?

Adresatem poczynań pedagoga są przedstawiciele szkolnej społeczności. Zatem dla nich winien on zaplanować różnego typu oddziaływania. Rzecz jasna takie, które będą zarówno odpowiedzią na ich zdiagnozowane lub aktualnie sygnalizowane potrzeby, jak i zgodne z kompetencjami pedagoga.

- **W odniesieniu do uczniów planowanie odbywa się na podstawie:**
 - § 2 ust. 2 ww. rozporządzenia o pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zawierającego katalog uczniów uprawnionych do jej otrzymania,
 - analizy dostarczonej do szkoły dokumentacji, tj.: opinii i orzeczeń wydawanych przez uprawnione do tego poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz zaświadczeń lekarskich,
 - respektowania wniosków osób uprawnionych do inicjowania objęcia ucznia pomocą p-p na mocy § 5 ww. rozporządzenia,
 - wyników pozyskanych w trakcie realizacji zadań wskazanych w § 24a ww. rozporządzenia o pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz znajdujących się w wykazie zadań i czynności obowiązkowych do wykonania w ramach pensum, zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 1–3 rozporządzenia MEiN z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1610).
- **W odniesieniu do rodziców i nauczycieli planowanie odbywa się na podstawie:**
 - indywidualnie zgłaszanych przez nich problemów (porady i konsultacje, warsztaty tematyczne),
 - analizy aktualnych potrzeb wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej (szkolenia

Podstawy planowania
w odniesieniu
do uczniów

Podstawy planowania
w odniesieniu
do rodziców
i nauczycieli

i warsztaty dotyczące rozpoznawania możliwości psychofizycznych oraz rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży o SPE, dokonywania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, opracowywania realistycznego IPET, dokonywania oceny efektów udzielanej uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej).

Pytanie 3. Jak określić cele i formy ich realizacji?

Analiza zapisów rozporządzenia o pomocy psychologiczno-pedagogicznej pozwala przyjąć za główne cele pracy/obszary oddziaływań pedagoga specjalnego obszary wytyczone w § 24a ww. rozporządzenia o pomocy p-p. Trzeba je uszeregować według kryterium, jakim są zadania i czynności wykonywane obowiązkowo w ramach pensum (patrz: rozporządzenie z dnia 22 lipca 2022 r.) oraz zadania i czynności, które zdaniem MEiN powinny być wykonywane w ramach 40-godzinnego tygodnia pracy:

Zadania i czynności wykonywane obowiązkowo w ramach pensum

- **Cele należące do pierwszej grupy to:**

- rekomendowanie dyrektorowi do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa dzieci i młodzieży w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz dostępności, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r., poz. 1062 oraz z 2022 r., poz. 975 i 1079);
- prowadzenie, we współpracy z nauczycielami, badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów/wychowanków w celu określenia ich mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających im to funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki;
- wspieranie nauczycieli w:
 - rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów/wychowanków, w tym barier i ograniczeń utrudniających im to funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki,
 - udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem lub wychowankiem,
 - dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia/wychowanka oraz jego możliwości psychofizycznych,

- doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów/wychowanków;
- rozwiązywanie problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów lub wychowanków;
- dokonywanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;
- określanie niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia/wychowanka;
- udzielanie uczniom/wychowankom, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- prowadzenie zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych;
- prowadzenie zajęć w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci – w przypadku nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach, szkołach podstawowych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych;
- prowadzenie zajęć oraz specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych – w przypadku nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach i szkołach specjalnych, zorganizowanych w podmiotach leczniczych i w jednostkach pomocy społecznej.

04

- **Cele należące do drugiej grupy to:**

- współpraca z zespołem w zakresie opracowania i realizacji indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zapewnienia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- współpraca, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami: poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi przedszkolami, szkołami i placówkami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, pielęgniarką środowiskową lub higienistką szkolną, pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny, kuratorem sądowym,
- przedstawianie radzie pedagogicznej propozycji w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli przedszkola, szkoły lub placówki.

Planując całoroczną pracę, należy odnieść się także do tych obszarów, które wynikają z samego faktu bycia nauczycielem (patrz: ustawa Karta Nauczyciela – art. 6 oraz statut przedszkola/szkoły). Mam tu na myśli:

Zadania i czynności
wykonywane
w ramach
40-godzinnego
tygodnia pracy

Obowiązki
nauczyciela
wynikające z KN

- dbałość o swój warsztat i organizację pracy,
- podnoszenie własnych kwalifikacji zawodowych,
- realizację innych zadań, w tym przydzielonych przez dyrektora placówki,
- prowadzenie wymaganej prawem dokumentacji.

Określenie w planie
zadań do realizacji

Po wyznaczeniu celów należy określić konkretne zadania i czynności (formy/ sposoby), których realizacja przybliży do ich spełnienia. Warto przy tym rozpi- sać wszystko w odniesieniu do każdego odrębnego celu, jako wykaz pojedyn- czych zadań, lub łącząc je w zadaniowe bloki. Ważne, by wszystkie te zaplano- wane oddziaływania odpowiadały na rzeczywiste potrzeby szkoły, były możliwe do zrealizowania oraz mieściły się w granicach uprawnień i umiejętności zawo- dowych pedagoga specjalnego. Oto przykłady takich zadań i czynności:

- analiza dokumentacji szkolnej uczniów, w tym wytworów ich pracy,
- wywiady z rodzicami, nauczycielami, wychowawcami w celu rozpoznania aktu- alnej sytuacji uczniów – edukacyjnej, zdrowotnej, rodzinnej, społecznej, prawnej,
- obserwacja uczniów podczas zajęć szkolnych i w czasie przerw,
- sondaż diagnostyczny (prowadzenie badań ankietowych – dla uczniów klas I ankieta dotycząca adaptacji uczniów w nowej szkole, dla uczniów klas star- szych ankieta analizująca relacje rówieśnicze w poszczególnych zespołach klasowych),
- kwalifikowanie uczniów mających trudności w realizacji procesu dydak- tyczno-wychowawczego do różnych form pomocy,
- monitorowanie wsparcia realizowanego dla uczniów ze specjalnymi potrze- bami edukacyjnymi w zakresie kształcenia, wsparcia materialnego, socjalnego,
- doradzanie nauczycielom i innym specjalistom w zakresie zakupów pomocy dydaktyczno-terapeutycznych,
- udział w pracach nauczycieli nad dostosowaniem wymagań edukacyjnych dla poszczególnych uczniów, przy ocenie efektywności pomocy psycholo- giczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi/uczniom, przy modyfikacji IPET,
- prowadzenie zajęć ... (należy podać ich nazwę zgodnie z terminologią sto- sowaną w rozporządzeniu o pomocy psychologiczno-pedagogicznej) oraz opracowanie planów pracy indywidualnej lub grupowej do ww. zajęć,
- prowadzenie grupy wsparcia dla wychowawców klasowych/młodych nauczy- cieli/rodziców dzieci z niepełnosprawnością itp.,
- udostępnianie nauczycielom i rodzicom materiałów merytorycznych,
- zorganizowanie/poprowadzenie warsztatów psychoedukacyjnych z zakresu...,
- udzielanie nauczycielom i rodzicom instruktażu do pracy z dzieckiem ze spektrum autyzmu,

- udział w pracach zespołu zadaniowego... (podać nazwę zgodnie z przydziałem czynności),
- udział w tzw. dniach otwartych szkoły (dla rodziców, dla przyszłych uczniów),
- pełnienie roli opiekuna stażu względem nauczyciela..., opiekuna samorządu uczniowskiego..., praktyk studenckich itp.,
- sporządzanie opinii o uczniach na potrzeby PPP, sądu rodzinnego, policji czy OPS.

Pytanie 4. Jak określić czas realizacji poszczególnych celów?

Przemyślane i z kalendarzem szkolnym w rękę ustalenie terminów realizacji poszczególnych celów/obszarów oddziaływań jest jedną z głównych zasad ich osiągnięcia. Nie tylko pozwala zaplanować poszczególne zadania i czynności, ale stwarza też presję, która motywuje do lepszej organizacji własnej pracy oraz efektywnego zarządzania swoim zawodowym czasem. Doświadczenie podpowiada, że dopóki nie nadchodzi termin wykonania jakiegoś zadania, to skłonni jesteśmy zwlekać z jego wykonaniem. Rzecz jasna w pracy pedagoga specjalnego są i takie czynności, dla których trudno jest wyznaczyć konkretną datę ich przeprowadzenia. Warto jednak określić chociażby miesięczne ramy czasowe na ich wykonanie.

Określenie
terminu realizacji
poszczególnych celów

Pytanie 5. Czy poradzę sobie z taką wielozadaniowością?

Obecnie wielozadaniowość jest w cenie, wręcz stanowi niepokojącą normę w zawodzie nauczycielskim. Nie wszyscy jednak zdają sobie sprawę z tego, że wykonując wiele rzeczy jednocześnie, rzadko czynią to rzetelnie. Bywa, że efekty końcowe są marne, a oni tracą motywację do dalszych działań. Jeżeli ten system komuś nie odpowiada, gubi się w nim i szarpie z presją czasu, niech po prostu mądrze zaplanuje realizację poszczególnych zadań na czas tych najbliższych 10 miesięcy. Niech odpowiednio do wymiaru swojego pensum na stanowisku pedagoga specjalnego ustali czynności priorytetowe: Co jest konkretnie do zrobienia w tym roku szkolnym? Na czym najbardziej mi zależy? Które z tych celów jestem w stanie osiągnąć, a które są mało realne? Trzeba mieć świadomość, że czasami „głową muru się nie przebije” i zwyczajnie trzeba coś odpuścić, pamiętając jednak, że zawsze priorytetem są sprawy uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Realistyczne
planowanie
priorytetowych celów

Pytanie 6. Jak skonstruować plan całorocznej pracy?

Mając określone cele/obszary oddziaływań oraz przydzielone im zadania realizacyjne, trzeba teraz ubrać je w formę pisemnego planu pracy. Można to uczynić np. za pomocą tabeli z trzema kolumnami: CEL/OBSZAR ODDZIAŁYWAŃ – FORMA/

Forma pisemnego
planu pracy

SPOSÓB REALIZACJI – TERMIN REALIZACJI. Można też wyróżnić w tej tabeli oddzielnie dwie części: ZAJĘCIA I CZYNNOŚCI WYKONYWANE W RAMACH PENSUM oraz ZAJĘCIA I CZYNNOŚCI WYNIKAJĄCE ZE STATUTU SZKOŁY ORAZ ZLECONE PRZEZ DYREKTORA. Ważne by plan całorocznej pracy był:

Cechy dobrego planu

- wykonalny – jasny, prosty, zrozumiały i realny,
- dostatecznie szczegółowy – zawierał konkretnie sformułowane zadania,
- elastyczny i plastyczny – uwzględniał możliwość modyfikacji na wypadek pojawienia się nowych potrzeb, faktów lub okoliczności realizacyjnych,
- terminowy – wyznaczał granice czasowe realizacji poszczególnych zadań bądź ich części składowych.

Plan pracy na rok szkolny 2023/2024 jest nie tylko po to, aby o niczym nie zapomnieć, lecz także aby mieć świadomość, ile mamy do zrobienia. Trzeba zawsze pamiętać, że:

- pierwszeństwo w wykonaniu mają zawsze te zadania, które zgodnie z prawem oświatowym służą sprawom i interesom uczniów,
- zadania wskazane jako obowiązkowe do wykonywania przez pedagoga specjalnego w ramach przyznanego mu pensum są priorytetowe wobec innych zajęć i czynności wynikających z zadań statutowych szkoły lub placówki.

Jeden egzemplarz tak skonstruowanego planu pracy na rok 2023/2024 – w uzgodnionej w placówce wersji papierowej lub elektronicznej – należy przekazać dyrekcji. Drugi – zatwierdzony do realizacji – powinien znaleźć się w dzienniku pracy pedagoga specjalnego.

Czynniki decydujące o efektywnej realizacji planu pracy

Warto również zdawać sobie sprawę z tego, że faktyczna, efektywna realizacja planu pracy zależy tylko i wyłącznie od samego pedagoga – od tego, jak postrzega on swoją rolę w szkolnej społeczności, czy jest osobą zorganizowaną, ale i elastyczną w działaniu, na ile ma wpływ na to, co dzieje się w jego placówce „tu i teraz”, czy potrafi zapanować nad chaosem zleczanych mu zadań dodatkowych, czy umie samodzielnie podejmować szybkie i skuteczne decyzje, czasem wręcz niepopularne w gronie pedagogicznym czy trudne do zaakceptowania przez dyrekcję.

Opracowała: **Małgorzata Łoskot**

1/2 Zakres obowiązków pedagoga specjalnego, pedagoga szkolnego i psychologa

Zakres obowiązków (zadań) pedagoga szkolnego, psychologa szkolnego i pedagoga specjalnego został określony w dwóch rozporządzeniach:

- 1) rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1280 z późn. zm.),
- 2) rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych.

W § 24 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1280 z późn. zm.) określono, że do zadań pedagoga i psychologa w szkole należy w szczególności:

- 1) prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły;
- 2) diagnozowanie sytuacji wychowawczych w szkole w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących barierę i ograniczających aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu szkoły;
- 3) udzielanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb;
- 4) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- 5) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku szkolnym i pozaszkolnym uczniów;
- 6) inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych;

Regulacje prawne dotyczące zakresu zadań pedagoga specjalnego

Zadania pedagoga i psychologa w szkole – § 24 rozporządzenia w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

- 7) pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów;
- 8) wspieranie nauczycieli i innych specjalistów w:
 - a) rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły,
 - b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Zadania pedagoga
specjalnego – § 24a
rozporządzenia

W § 24a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1280 z późn. zm.) określono, że od 1 września 2022 r. do zadań pedagoga specjalnego w szkole należy w szczególności:

- 1) współpraca z nauczycielami lub innymi specjalistami, rodzicami oraz uczniami w:
 - a) rekomendowaniu dyrektorowi szkoły do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa uczniów w życiu szkoły oraz dostępności, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r., poz. 1062 z późn. zm.),
 - b) prowadzeniu badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły,
 - c) rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów,
 - d) określaniu niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia;
- 2) współpraca z zespołem nauczycieli i specjalistów w zakresie opracowania i realizacji indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zapewnienia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) wspieranie nauczycieli i innych specjalistów w:

- a) rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych uczniów lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły,
 - b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem,
 - c) dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego możliwości psychofizycznych,
 - d) doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów;
- 4) udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, rodzicom uczniów i nauczycielom;
 - 5) współpraca, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami, o których mowa w § 4 ust. 3 oraz w § 5 wymienionego rozporządzenia;
 - 6) przedstawianie radzie pedagogicznej propozycji w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoły w zakresie zadań określonych dla pedagoga specjalnego.

W § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowanymi albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1610), wchodzącym w życie 1 września 2022 r., określono, że w ramach swoich zadań pedagog i psycholog w szkole realizują zajęcia w ramach zadań związanych z:

- 1) prowadzeniem badań i działań diagnostycznych dzieci i młodzieży, w tym badań przesiewowych, diagnozowaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży w celu określenia ich mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających im funkcjonowanie i uczestnictwo w życiu szkoły,
- 2) udzielaniem uczniom, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- 3) dokonywaniem wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym,
- 4) prowadzeniem działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym działań mających na celu przeciwdziałanie pojawianiu się zachowań ryzykownych związanych z używaniem przez nich środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

Zajęcia realizowane
w szkole przez
pedagoga
i psychologa

Zajęcia realizowane
w szkole przez
pedagoga
specjalnego

W § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1610), wchodzącym w życie 1 września 2022 r., określono, że w ramach swoich zadań pedagog specjalny w szkole realizuje zajęcia w ramach zadań związanych z:

- 1) rekomendowaniem dyrektorowi szkoły do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa dzieci i młodzieży w życiu szkoły oraz dostępności, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r., poz. 1062 z późn. zm.);
- 2) prowadzeniem badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier placówki, we współpracy z nauczycielami;
- 3) wspieraniem nauczycieli w:
 - a) rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń, utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły,
 - b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem,
 - c) dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego możliwości psychofizycznych,
 - d) doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów;
- 4) rozwiązywaniem problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów;
- 5) dokonywaniem wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;
- 6) określaniem niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia;
- 7) udzielaniem uczniom, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 8) prowadzeniem zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych;
- 9) prowadzeniem zajęć w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci.

Dyrektor tworzy zakresy obowiązków pedagoga szkolnego, psychologa szkolnego i pedagoga specjalnego konkretnej szkoły spośród zadań wskazanych w ww. przepisach.

Autor: **Leszek Zaleśny**

1/2.1 Prowadzenie zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych jako jeden z obowiązków pedagoga specjalnego

Pierwszy rok pracy pedagogów specjalnych w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych ujawnił wiele nieprawidłowości związanych z pełnioną przez nich funkcją oraz obowiązkami nałożonymi prawem oświatowym. Dotyczyło to również interpretacji, a co za tym idzie – realizacji zadania, jakim jest prowadzenie w ramach tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin (pensum) zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych. Mimo iż Ministerstwo Edukacji i Nauki w komunikacie opublikowanym dnia 28 sierpnia 2022 r. wyraźnie oświadczyło, że praktyka powierzenia pedagogom specjalnym realizacji jedynie zajęć rewalidacyjnych jest nieprawidłowa i niezgodna z przepisami ww. rozporządzenia¹, a także koliduje z *ratio legis* przepisów wprowadzających standardy zatrudniania nauczycieli specjalistów, to w niejednej placówce tak właśnie się działo. Często za przyzwoleniem samych pedagogów specjalnych. Stąd konieczność wyjaśnienia tej kwestii, by w nowym roku szkolnym 2023/2024 do takich sytuacji już nie dochodziło.

Komunikat MEiN
z 28 sierpnia 2022 r.

O tym trzeba wiedzieć

Utworzenie stanowiska pedagoga specjalnego oraz wprowadzenie standardów zatrudniania nauczycieli specjalistów w przedszkolach oraz szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych miało na celu zwiększenie/poprawę dostępności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i uczniów oraz podniesienie jakości dostosowania procesu kształcenia do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

Z analizy przepisów dotyczących przede wszystkim:

- zadań pedagoga specjalnego określonych w rozporządzeniu MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1593);
- zadań i czynności realizowanych przez pedagoga specjalnego w ramach tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć określonych w rozporządzeniu MEiN z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli:

Regulacje prawne
dotyczące zadań
i kwalifikacji
pedagoga
specjalnego

¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/realizacja-zajec-rewalidacyjnych-przez-nauczycieli-pedagogow-specjalnych--informacja-mein> (Dostęp: 28.08.2022 r.).

pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1610);

- kwalifikacji pedagoga specjalnego opisanych w rozporządzeniu MEN z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. z 2022 r., poz. 1769)

jasno wynikają następujące kwestie:

Zadania pedagoga specjalnego z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej

- pedagog specjalny realizuje przede wszystkim zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dzieciom, uczniom, rodzicom i nauczycielom, w tym współpracuje z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub innymi specjalistami, rodzicami oraz uczniami w:
 - rekomendowaniu dyrektorowi przedszkola, szkoły lub placówki do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa uczniów w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz dostępności, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r., poz. 1062 z późn. zm.),
 - prowadzeniu badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki,
 - rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów,
 - określaniu niezbędnych do nauki warunków – sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia;
- pedagog specjalny współpracuje z zespołem nauczycieli i specjalistów, pracujących z uczniami objętymi kształceniem specjalnym, w zakresie opracowania i realizacji indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zapewnienia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- pedagog specjalny wspiera nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:
 - rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych uczniów lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki,
 - udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem,

Współpraca z nauczycielami i specjalistami i udzielanie im wsparcia

- dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego możliwości psychofizycznych,
- doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów;
- pedagog specjalny udziela pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, rodzicom uczniów i nauczycielom;
- pedagog specjalny współpracuje, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
- pedagog specjalny przedstawia radzie pedagogicznej propozycje w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli w obszarze zapewnienia uczniom odpowiedniego do potrzeb wsparcia;
- pedagog specjalny prowadzi zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne w ramach swojego tygodniowego wymiaru godzin zajęć jedynie w przypadku, gdy:
 - realizuje również inne zadania wynikające z przepisów ww. rozporządzeń,
 - posiada kwalifikacje odpowiednie do niepełnosprawności ucznia, z którym te zajęcia są prowadzone.

Prowadzenie zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych

Rodzaj zajęć rewalidacyjnych prowadzonych przez pedagoga specjalnego wynika z indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego opracowanego dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uwzględniającego zalecenia zawarte w tym orzeczeniu, lub wynika z wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania tego ucznia.

04

Co to oznacza w praktyce?

Po pierwsze: Oznacza to, że prowadzenie zajęć rewalidacyjnych **to tylko jedno z zadań pedagoga specjalnego, ale nie podstawowe**. Zajęcia te prowadzi się bowiem w ramach kształcenia specjalnego, którego finansowanie zapewnione jest w ramach dodatkowych, zwiększonych wag określonych w algorytmie podziału części oświatowej subwencji ogólnej. Na dodatek, zajęcia rewalidacyjne – będące formą wsparcia dziecka/ucznia niepełnosprawnego o charakterze terapeutycznym, usprawniającym, doskonalącym, korygującym, korekcyjno-kompensacyjnym oraz stymulującym – powinni prowadzić przede wszystkim nauczyciele z kwalifikacjami odpowiednimi do rodzaju niepełnosprawności ucznia, a także tzw. nauczyciele wspomagający.

Zajęcia rewalidacyjne – jedno z zadań pedagoga specjalnego

WAŻNE!

Zarówno zajęcia rewalidacyjne, jak i socjoterapeutyczne oraz resocjalizacyjne nie stanowią pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Wymagane kwalifikacje

Po drugie: Oznacza to, że aby prowadzić zajęcia rewalidacyjne, nie wystarczają kwalifikacje pedagoga specjalnego lub nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne. Bez względu na zajmowane stanowisko, należy spełniać odrębne wymagania w jednym z poniższych wariantów:

- studia lub zakład kształcenia nauczycieli w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności uczniów, na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły,
- wymogi kwalifikacyjne obowiązujące dla stanowiska nauczyciela danej szkoły, a także studia podyplomowe, zakład kształcenia nauczycieli lub kurs kwalifikacyjny w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności uczniów, jak również przygotowanie pedagogiczne.

WAŻNE!

Do prowadzenia rewalidacji wymagane są kwalifikacje w zakresie adekwatnym do rodzaju niepełnosprawności ucznia, z którym mają być prowadzone te zajęcia.

Przygotowanie w zakresie niepełnosprawności ucznia

Po trzecie: Oznacza to, że pedagog specjalny może prowadzić zajęcia rewalidacyjne, ale nie musi, jeżeli nie ma przygotowania w zakresie niepełnosprawności ucznia. Celem tych zajęć nie jest wyrównywanie braków, lecz stawianie na mocne strony dziecka oraz szukanie tego, co w nim najlepsze, niwelowanie dysfunkcji utrudniających mu uczenie się i funkcjonowanie oraz uzupełnianie jego deficytów wynikających z rodzaju niepełnosprawności. Każda szkoła konstruuje własny katalog zajęć rewalidacyjnych według potrzeb uczniów (określonych w IPET), ale musi uwzględniać także obowiązkową formę tych zajęć ze względu na niepełnosprawność i potrzeby konkretnego ucznia, jak np.:

- nauka orientacji przestrzennej i poruszania się oraz nauka systemu Braille'a lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niewidomego,
- nauka języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niesłyszącego lub z afazją,
- zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne – w przypadku dziecka lub ucznia z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

Rewalidacja może mieć także formę treningu umiejętności społecznych (TUS) lub zajęć korygujących wadę wymowy.

Katalog zajęć rewalidacyjnych według potrzeb uczniów

Formy i metody pracy podczas zajęć rewalidacyjnych

W pracy z uczniami z niepełnosprawnościami szczególne znaczenie mają metody umożliwiające uczenie przez działanie i bezpośrednie doświadczanie, wykorzystujące ruch i funkcjonowanie zmysłów, do których można zaliczyć następujące:

- Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne – poprzez zróżnicowane zabawy i ćwiczenia pozwala na doświadczanie ciała oraz własnej osoby w relacjach z innymi,
- Programy Aktywności Knillów – rozwijają świadomość ciała oraz kompetencje komunikacyjne,
- edukacja przez ruch, gimnastyka twórcza Rudolfa Labana, program Ruch dla Ucznia się – wykorzystując ruch i rytm, rozwijają procesy poznawcze i percepcję,
- metody rozwijające percepcję wzrokową i słuchową, np. trening słuchowy, wychowanie słuchowe, Program Rozwoju Percepcji Wzrokowej M. Frostig – szczególnie ważne w pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami sensorycznymi,
- arteterapia, hipoterapia, dogoterapia i animaloterapia.

Warto również pamiętać, że nie jest możliwe stworzenie jednego i uniwersalnego rodzaju zajęć rewalidacyjnych pasujących do każdego dziecka z niepełnosprawnością, bowiem każdy przypadek jest indywidualny. Ogromne znaczenie ma także osoba prowadząca rewalidację, a więc konkretny specjalista pracujący z danym dzieckiem.

WAŻNE!

Rodzaj prowadzonych zajęć powinien jasno wynikać z posiadanego przez dziecko orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Również zespół specjalistów i nauczycieli pracujących z dzieckiem może dokonać niezbędnych zapisów w WOPFU i zawrzeć w IPET konieczny dla dziecka niepełnosprawnego rodzaj zajęć rewalidacyjnych, rzecz jasna wynikający z aktualnych obserwacji jego indywidualnych możliwości i potrzeb. Stąd też PPP w zaleceniach posiłkuje się często zapisem „Udział w zajęciach rewalidacyjnych” – bez określenia ich rodzaju.

Trzeba także być świadomym, że przepisy nie rozstrzygają szczegółowo zasad organizacji zajęć rewalidacyjnych. Pozwalają natomiast na elastyczne reagowanie na potrzeby uczniów oraz konieczność zapewnienia każdemu z nich indywidualizowanego podejścia.

Zajęcia rewalidacyjne (mimo że przepisy nie ujmują jasno tej kwestii) zwykle mają formę zajęć indywidualnych. Decyduje o tym zespół nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem lub też zapis w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. W sytuacji kiedy analiza potrzeb dziecka oraz jego funkcjonowanie wykaże potrzebę zajęć grupowych, należy taką formę zapewnić. Przykładem tego typu sytuacji jest konieczność rozwijania kompetencji emocjonalnych lub społecznych dziecka w kontakcie z rówieśnikami.

Ustalenie rodzaju
zajęć rewalidacyjnych
dla dziecka

Zasady organizacji
zajęć rewalidacyjnych

Przepisy nie odnoszą się również do liczby uczestników zajęć organizowanych w formie zespołowej. Także w tym przypadku powinno to wynikać z potrzeb i możliwości uczestników, z uwzględnieniem celów zajęć i nadrzędnych celów oddziaływań rewalidacyjnych w odniesieniu do każdego ucznia niepełnosprawnego. Decyzja o organizacji zajęć w formie indywidualnej lub grupowej powinna wynikać przede wszystkim z dopasowania jej do potrzeb dziecka, a nie z ograniczeń organizacyjnych, lokalowych czy finansowych szkoły lub przedszkola.

Zajęcia rewalidacyjne według pensum obowiązującego dla danego stanowiska pracy

Po czwarte: Oznacza to, że w przepisach oświatowych nie uregulowano odrębnego pensum dla zajęć rewalidacyjnych. Zatem rewalidację należy przydzielać według pensum obowiązującego dla danego stanowiska pracy, które zajmuje w szkole nauczyciel, np.:

- nauczyciel przedmiotowiec – 18 godzin,
- nauczyciel współorganizujący kształcenie specjalne – 20 godzin,
- pedagog specjalny – pensum przyjęte przez organ prowadzący, maksymalnie 22 godziny, z zastrzeżeniem, iż nie może ono być w całości przeznaczone na realizację zajęć rewalidacyjnych.

Warto też pamiętać, że przydzielenie zajęć rewalidacyjnych nauczycielowi, który już zajmuje stanowisko nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne lub stanowisko pedagoga specjalnego, nie wymaga jego zgody. Nie skutkuje bowiem zmianą stanowiska pracy. Natomiast w pozostałych przypadkach nauczycieli, w tym zatrudnionych w niepełnym wymiarze zajęć, rewalidację przydziela się za porozumieniem stron, zwiększając tym samym ten wymiar.

Brak dodatków za rewalidację

Po piąte: Oznacza to, że nauczycielowi prowadzącemu rewalidację nie będzie należał się dodatek za trudne warunki pracy. Dodatek taki przysługuje bowiem jedynie w przypadku prowadzenia zajęć nauczania indywidualnego z uczniem z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, który dodatkowo posiada orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego. W konsekwencji nauczyciel realizujący zajęcia rewalidacyjne nie otrzyma także dodatku za warunki uciążliwe. Mówią o tym § 8–9 rozporządzenia MENiS z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 416 z późn. zm.).

Opracowała: **Małgorzata Łoskot**

1/2.2 RODO oraz tajemnica nauczycielska wyznacznikiem granic postępowania kadry pedagogicznej

We wszystkich przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych na dużą skalę przetwarzane są dane osobowe, w tym dane szczególnej kategorii. Ich podmiotem są w większości przypadków uczniowie, osoby małoletnie. Oprócz danych takich jak imiona, nazwiska czy PESEL dzieci i młodzieży, przetwarza się także informacje o ocenach, frekwencji, pochodzeniu rasowym czy etnicznym, przekonaniach religijnych, światopoglądzie oraz dane dotyczące zdrowia, udzielanego wsparcia i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, które powinny być należycie chronione. Są to bowiem dane wrażliwe, a ich przetwarzanie wiąże się z koniecznością wypełnienia dodatkowych gwarancji ich ochrony (art. 27 ustawy o ochronie danych osobowych). Dlatego tak ważne jest przestrzeganie przez nauczycieli i specjalistów szkolnych standardów ich ochrony. Niestety, choć od wejścia w życie przepisów RODO (25 maja 2018 r.) minęło już kilka lat, w dalszym ciągu dochodzi w tej kwestii do wielu nieporozumień i nieprawidłowości. Najczęściej ich przyczyną jest:

- brak odpowiedniego poziomu świadomości w kwestii zasad przetwarzania danych osobowych, dotyczących ich integralności, jawności, poufności i dostępności,
- rutyna zawodowa połączona z nieznaną procedur bezpieczeństwa, w tym obowiązku zachowania tzw. tajemnicy nauczycielskiej, wprowadzonej w 2019 r. przez art. 30a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r., poz. 1148) oraz art. 13b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2019 r., poz. 1481).

Przetwarzanie
danych wrażliwych
w placówkach
oświatowych

Przyczyny
nieprawidłowości
w przetwarzaniu
danych

Art. 30a – Zakres przetwarzania danych osobowych i ich poufność

1. Inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły, placówki, organy prowadzące szkoły lub placówki, organy sprawujące nadzór pedagogiczny oraz inne podmioty realizujące zadania i obowiązki określone w ustawie przetwarzają dane osobowe w zakresie niezbędnym dla realizacji zadań i obowiązków wynikających z tych przepisów.
2. Nauczyciele oraz inne osoby pełniące funkcje lub wykonujące pracę w ww. podmiotach są obowiązani do zachowania poufności informacji uzyskanych w związku z pełnioną funkcją lub wykonywaną pracą, dotyczących zdrowia, potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych, seksualności, orientacji seksualnej, pochodzenia rasowego lub etnicznego, poglądów politycznych, przekonań religijnych lub światopoglądowych uczniów.

Zakres przetwarzania
danych osobowych
i ich poufność

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się:

- 1) w przypadku zagrożenia zdrowia ucznia,
- 2) jeżeli uczeń, a w przypadku ucznia niepełnoletniego jego rodzic, wyrazi zgodę na ujawnienie określonych informacji,
- 3) w przypadku gdy przewidują to przepisy szczególne.

Tego robić nie wolno!

Obowiązek zachowania przepisów RODO i tzw. tajemnicy nauczycielskiej

Naruszanie przez kadre pedagogiczną ochrony danych osobowych najczęściej związane jest z organizacją i udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz organizacją kształcenia specjalnego. Dlatego – w kontekście RODO oraz obowiązku dochowania tzw. tajemnicy nauczycielskiej – istotne jest rozwianie wszelkich wątpliwości z tym związanych.

WAŻNE!

- Administratorem danych osobowych dzieci i młodzieży jest ten, kto decyduje o celach i środkach przetwarzania danych, czyli przedszkole/szkoła/placówka, którą reprezentuje dyrektor.
- Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej objęte jest RODO, albowiem prowadzona w związku z tym dokumentacja zawiera dane osobowe, w tym dane szczególnie chronione, tzw. wrażliwe (art. 27 ustawy o ochronie danych osobowych).
- Zgodnie z RODO naruszenie ochrony danych osobowych to nic innego jak naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych.

Oto przykłady najczęściej spotykanych naruszeń, do których dochodzi w placówkach oświatowych, a których sprawcami bywają nauczyciele, w tym także pedagodzy specjaliści.

→ Niewłaściwe przechowywanie danych szczególnej kategorii, zgubienie/utrata danych.

W dokumentacji prowadzonej przez placówkę oświatową powinny znaleźć się wyłącznie dane określone w przepisach rozporządzenia MEN z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2017 r., poz. 1646 z późn. zm).

Dane o uczniach i ich rodzicach gromadzone i przetwarzane w związku z udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej są zawarte tylko i wyłącznie w następujących dokumentach:

- **Dziennik zajęć specjalisty szkolnego** (§ 18 ww. rozporządzenia). Zakres danych obejmuje: imiona i nazwiska dzieci, uczniów lub wychowanków objętych różnymi formami pomocy, w szczególności pomocy psychologiczno-pedagogicznej, oraz informacje o kontaktach z osobami i instytucjami, z którymi specjaliści współdziałają przy wykonywaniu swoich zadań.
- **Dziennik innych zajęć** prowadzonych przez specjalistów (§ 11 ww. rozporządzenia). Informacje tam gromadzone obejmują: nazwiska i imiona odpowiednio dzieci, uczniów, słuchaczy lub wychowanków oraz oddział, do którego uczęszczają, adresy poczty elektronicznej rodziców i numery ich telefonów, jeżeli je posiadają, indywidualny program pracy z dzieckiem, uczniem, słuchaczem lub wychowankiem, a w przypadku zajęć grupowych – program pracy grupy, tygodniowy plan zajęć, daty i czas trwania oraz tematy przeprowadzonych zajęć, ocenę postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy z dzieckiem, uczniem, słuchaczem lub wychowankiem oraz odnotowaną obecność dzieci, uczniów, słuchaczy lub wychowanków na zajęciach.

Dane gromadzone i przetwarzane w związku z udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej

WAŻNE!

Zamieszczenie w dziennikach zajęć innych informacji dotyczących rozpoznanych deficytów, posiadanych orzeczeń czy opinii nie ma uzasadnienia w przepisach w sprawie prowadzenia dokumentacji.

Przetwarzanie takich danych na potrzeby świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest dopuszczalne, ale warunkiem koniecznym jest pełna gwarancja odpowiedniego ich zabezpieczenia, w tym zapewnienie szczególnych rygorów poufności przez osoby mające dostęp do tych informacji.

Zasady gromadzenia i przetwarzania danych w dziennikach

- **Indywidualna teczka ucznia** (§ 19 ww. rozporządzenia) zawiera całość dokumentacji badań i czynności uzupełniających prowadzonych przez szkolnych specjalistów oraz inną dokumentację związaną z udzielaniem uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, która obejmuje przede wszystkim: różnorodne informacje niezbędne do dokumentowania przebiegu działań związanych z udzielaniem uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym orzeczenia i opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej, zaświadczenia lekarskie, indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne (IPET), arkusze obserwacyjne, wywiady z rodzicami, notatki służbowe dotyczące sytuacji z udziałem danego ucznia, korespondencję z jego rodzicami.

Zasady
bezpieczeństwa
dotyczące danych
wrażliwych

WAŻNE!

- Orzeczenia i opinie dotyczą stanu zdrowia dziecka. Zawierają wyraźną diagnozę deficytów dziecka oraz zalecane formy realizacji danego orzeczenia mające na celu poprawę stanu zdrowia dziecka. Oznacza to, że orzeczenia i opinie obejmują dane szczególnej kategorii, dane wrażliwe w rozumieniu art. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 119, poz. 1), czyli RODO.
- Informacje na temat dziecka zawarte w opinii oraz w orzeczeniu dostępne są tylko dla nauczycieli i specjalistów prowadzących z nim zajęcia. Nie ma przy tym podstaw do ujawniania treści opinii czy orzeczeń nauczycielom, którzy z tym dzieckiem nie pracują, i którym te informacje do niczego nie są potrzebne.
- Niedopuszczalne jest kserowanie opinii i orzeczeń przez nauczycieli, wychowawców czy szkolnych specjalistów oraz przechowywanie tych dokumentów poza indywidualną teczką ucznia.

→ Udostępnienie danych szczególnej kategorii podmiotom nieuprawnionym.

Udostępnianie jest jedną z operacji wykonywanych na danych osobowych w ramach ich przetwarzania. Różnica pomiędzy powierzeniem przetwarzania danych a ich udostępnieniem polega natomiast na tym, że w przypadku powierzenia przetwarzania danych podmiot przekazujący dane nadal decyduje zarówno o sposobie, jak i celach ich przetwarzania. Udostępnienie musi jednak zostać oparte o wyraźną podstawę prawną. Takiej podstawy prawnej brak w opisanych poniżej sytuacjach.

1. Udostępnianie rodzicom danych innego dziecka.

Przykład: Na wywiadówce rodzice chcą wiedzieć, na co choruje klasowy kolega ich dzieci – ten, który sprawia same kłopoty, często bywa dla nich zagrożeniem. Wychowawca informuje: Piotr jest w trakcie diagnozy psychiatrycznej i neurologicznej w kierunku spektrum autyzmu. Rodzice chłopca złożyli u dyrektora skargę na postępowanie nauczyciela, zarzucając mu złamanie tajemnicy zawodowej oraz naruszenie praw i dobra ich dziecka. I mieli rację, bowiem nauczyciel powinien zdawać sobie sprawę z tego, że informacja o stanie zdrowia jego podopiecznego jest informacją wrażliwą. Jej przetwarzanie, np. poprzez upublicznienie na zebraniu czy na forum całej klasy, jest zabronione. Nauczyciele zobowiązani są przecież do zachowania tzw. tajemnicy nauczycielskiej, czyli zachowania poufności informacji dotyczących zdrowia, potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka – zarówno w kontaktach z pozostałymi dziećmi, jak

Przykładowe sytuacje
udostępnienia
danych szczególnej
kategorii podmiotom
nieuprawnionym

Udostępnienie
rodzicom danych
innego dziecka

i ich rodzicami oraz osobami niezatrudnionymi w danej placówce, chyba że rodzice danego dziecka osobiście wyrażą zgodę na ujawnienie takich danych/określonych informacji przez wychowawcę czy specjalistę szkolnego lub sami zechcą je przekazać podczas zebrania klasowego.

2. Przekazywanie danych wrażliwych o dziecku nauczycielom w obecności innych dzieci.

Przykład: W czasie przerwy na korytarzu do wychowawczynie podchodzi pedagog: „Dobrze, że panią widzę. Mama Kubę Kowalskiego przyniosła orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z powodu jego niepełnosprawności intelektualnej w stopniu lekkim. Musimy zorganizować spotkanie nauczycieli i opracować dla niego IPET”. Już następnego dnia uczniowie w całej szkole wołali za Kubą „niepełnosprawny głupek”. Nie tylko ściany mają uszy! Rodzice złożyli skargę do kuratora oświaty i mieli rację, albowiem... (patrz: pkt 1).

Przekazywanie danych wrażliwych o dziecku w obecności innych dzieci

3. Udostępnianie danych dziecka organom prowadzącym daną placówkę.

Szkoła, jako w pełni suwerenny administrator, jest zobowiązana do zapewnienia podstawowych zasad bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych. Z tego powodu UODO i MEN stoją na stanowisku, że organ prowadzący nie powinien mieć dostępu do danych uczniów (i ich rodzin) znajdujących się w dokumentacji prowadzonej przez przedszkole/szkołę, które odnoszą się do indywidualnych problemów zdrowotnych, psychologicznych i pedagogicznych uczniów zawartych m.in. w opinii czy orzeczeniu. Zatem przekazywanie organom prowadzącym kserokopii takich dokumentów jak opinie i orzeczenia jest nieprawidłowe.

Udostępnianie danych dziecka organom prowadzącym daną placówkę

4. Udostępnienie danych szczególnej kategorii podmiotom nieuprawnionym.

Przykład: Dzielnicowy..., pracownik socjalny..., asystent rodziny wystąpił z prośbą o informacje o Kamili z Wrocławia, w tym o wgląd w dokumentację pomocy psychologiczno-pedagogicznej zawartą w jego indywidualnej teczce ucznia. Pedagog odmówił i miał rację, bowiem udostępnienie informacji o dzieciach innym osobom i instytucjom musi jasno wynikać z przepisów prawa. Aby przedszkole/szkoła mogła takie dane udostępnić, powinna mieć wniosek od danego organu ze wskazaniem przepisu prawa, na podstawie którego żąda udzielenia konkretnych danych osobowych dziecka danej placówki. Udostępnienie danych może nastąpić wyłącznie w takim zakresie, jaki jest wymagany do realizacji zadań nałożonych przepisami prawa na podmiot wnioskujący o ich udostępnienie. W przypadku jednostek pomocy społecznej takim przepisem, na podstawie którego GOPS, MOPS, PCPR może żądać informacji o uczniu od szkoły, jest np. art. 9 ust. 1, art. 19 ust. 2, art. 105 ust. 1, art. 121 ustawy o pomocy społecznej. Jednak te instytucje nie mogą wystąpić o pełną dokumentację związaną z edukacją i wychowaniem dziecka, bowiem w ten sposób pozyskałyby informacje wykraczające poza przedmiot rozstrzygnięcia o przyznaniu lub wysokości świadczeń z pomocy społecznej, ustalenia wysokości odpłatności za świadczenia z pomocy społecznej

Udostępnienie danych szczególnej kategorii podmiotom nieuprawnionym – tylko na podstawie przepisów prawa

lub weryfikacji uprawnień do świadczeń z pomocy społecznej. Natomiast ustawa o Policji (Dz. U. z 2019 r., poz. 161 z późn. zm.) mówi, że policjanci, wykonując czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze lub administracyjno-porządkowe, są uprawnieni do żądania udzielenia im informacji przez przedszkole, w tym także niejawnych, oraz udostępnienia dokumentów dotyczących dzieci.

5. **Udostępnianie informacji o problemach dziecka innym członkom jego rodziny.**

Udostępnianie informacji o problemach dziecka innym członkom jego rodziny

Nie udostępnia się takich informacji np. babci czy wujkowi, czyli osobom, które wprawdzie mają upoważnienie rodziców/opiekunów prawnych (czyli przedstawicieli ustawowych) do odbioru ich dziecka z przedszkola/szkoły, ale nie mają upoważnienia do pozyskania informacji o jego stanie zdrowia, postępach i trudnościach edukacyjno-wychowawczych czy problemach natury psychologiczno-pedagogicznej.

6. **Udostępnienie informacji o dziecku lub jego danych przez telefon.**

Udostępnienie informacji o dziecku lub jego danych przez telefon

Przy przetwarzaniu danych osobowych zawsze należy wziąć pod uwagę to, czy ich przetwarzanie wiąże się z naruszeniem praw lub dóbr tej osoby. W przypadku rozmowy telefonicznej nigdy nie mamy pewności co do tożsamości odbiorcy. Najważniejsze jest zatem zidentyfikowanie dzwoniącego, dążenie do potwierdzenia, że osoba dzwoniąca jest tą, za którą się podaje, oraz ustalenie, czy jest ona uprawniona do pozyskania informacji o danym dziecku. Jeśli nauczyciel/pedagog specjalny odbierający telefon ma wątpliwości co do tożsamości dzwoniącego, zgodnie z zaleceniami UODO powinien odmówić udzielenia informacji.

7. **Wysyłanie wiadomości e-mailowych do wszystkich rodziców z informacją szczególnie chronioną.**

Przypadkowe wysłanie wiadomości e-mailowych z informacją szczególnie chronioną

Przypadkowe udostępnienie danych ucznia to naruszenie poufności – polega na ujawnieniu danych osobowych nieuprawnionym osobom.

O tym naruszeniu danych osobowych na pewno powinni być poinformowani rodzice niepełnoletniego ucznia, którego one dotyczą, a w przypadku ucznia pełnoletniego – on sam. Dodatkowo na mocy RODO administrator danych, którym jest dyrektor, musi zgłaszać naruszenia ochrony danych osobowych prezesowi Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Zgłoszenie do prezesa UODO powinno nastąpić w miarę możliwości nie później niż w terminie 72 godzin od stwierdzenia naruszenia. Bez względu na obrót sprawy, na mocy RODO dyrektor dokumentuje wszelkie naruszenia ochrony danych osobowych. W dokumentacji powinny znaleźć się okoliczności naruszenia ochrony danych osobowych, jego skutki oraz podjęte działania zaradcze. Dokumentacja ta musi pozwolić organowi nadzorcemu na weryfikowanie przestrzegania przepisów.

→ Kierowanie przez szkołę wniosku do PPP i udostępnianie zebranych przez siebie materiałów bez zgody rodziców.

Żaden przepis prawa oświatowego, a w szczególności aktualne brzmienie rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1280) oraz rozporządzenia MEN z dnia 25 sierpnia 2017 r., w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1647) nie upoważnia szkoły do zlecenia poradni wykonania diagnozy ucznia. Objęcie ucznia pomocą jest dobrowolne, a więc następuje tylko za zgodą rodzica i dopiero wówczas szkoła może podjąć współpracę z poradnią. Warto też pamiętać, że szkołę obowiązuje przestrzeganie art. 6 ust. 1 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. U. UE. L. Nr 119, s. 1).

Udostępnianie zebranych danych do PPP tylko za zgodą rodziców ucznia

→ Zgubienie/utrata danych w sytuacji wynoszenia przez nauczycieli dokumentacji ze szkoły do domu.

Dzienniki lekcyjne, dzienniki pracy specjalistów szkolnych, dzienniki zajęć innych oraz wszelka dokumentacja ucznia objętego kształceniem specjalnym i pomocą psychologiczno-pedagogiczną nie powinna być wywożona poza teren szkoły ze względu na możliwość zaginięcia, kradzieży lub zniszczenia. Tę kwestię winno regulować prawo wewnętrzne.

Wynoszenie dokumentacji ze szkoły – regulacje wewnętrzne

→ Odmowa udostępnienia rodzicom dokumentacji ich dziecka z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Przykład: Rodzice Bartka zwrócili się z prośbą o wgląd w dokumentację gromadzoną w indywidualnej teczce ucznia na temat ich syna objętego w szkole pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Pedagodzy – szkolny i specjalny – odmówili, twierdząc, że nie ma podstaw prawnych, by spełnić ich prośbę i tym samym popełnili błąd. Bowiern rodzice są w pierwszej kolejności osobami uprawnionymi do wglądu w każdą dokumentację dotyczącą ich dziecka.

Prawo wglądu rodziców do dokumentacji dziecka

Dlatego wszelkie dane osobowe oraz informacje na jego temat powinny być udostępniane do wglądu na każde ich żądanie, także jeśli gromadzone są w indywidualnej teczce dziecka w formie uwag i notatek z obserwacji i diagnoz pedagogicznych. Rodzice mają prawo wiedzieć, jakie dane ich dziecka są gromadzone w przedszkolu, jak długo będą one przechowywane, do czego będą wykorzystywane, kto ma do nich dostęp, a kto odpowiada za ich bezpieczeństwo.

Warto przy tym zadbać o zasady ich udostępniania rodzicom (miejsce, termin), z którymi powinni być oni wcześniej zapoznani. Nieobecność dyrektora lub specjalisty, np. spowodowana chorobą, może być wskazaniem do wyznaczenia innego dogodnego terminu, ale nie może ograniczać prawa wglądu rodziców do dokumentacji.

WAŻNE!

- Dyrektor przedszkola/szkoły, jako osoba administrująca danymi osobowymi, może odmówić wglądu w dokumenty w placówce, jeżeli działanie to mogłoby doprowadzić do: ujawnienia wiadomości zawierających informacje niejawne, zagrożenia dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, życia i zdrowia ludzi oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego, zagrożenia dla podstawowego interesu gospodarczego lub finansowego państwa, istotnego naruszenia dóbr osobistych osób, których dotyczą dane lub naruszenia dóbr osobistych innych osób (art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych).
- Żadna z powyższych okoliczności nie zachodzi, kiedy rodzice chcą uzyskać wgląd w dokumenty w placówce, zawierające informacje o pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dziecku/uczniowi podlegającemu ich opiece. W związku z tym dyrektor przedszkola/szkoły ma obowiązek umożliwić im wgląd w tę dokumentację.

RODO nie jest zbiorem zakazów i nakazów

Konsekwencje za złamanie RODO oraz tzw. tajemnicy nauczyciela

RODO jest zbiorem standardów zmuszających nas do myślenia i pytania o cel zbierania i przetwarzania w placówce oświatowej informacji o dzieciach. Jeśli nauczyciele mają świadomość, że dane osobowe to nie abstrakcyjny ciąg znaków, tylko informacje o konkretnej osobie, niekiedy bardzo wrażliwe, to standardy narzucone przez RODO nabiorą dla nich realnego sensu. Tym bardziej, że to na placówce oraz pracujących w niej nauczycielach i specjalistach szkolnych spoczywa obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa danych dzieci pozostających pod opieką tej instytucji. Zatem nauczyciele powinni mieć świadomość, że zasady ochrony danych obowiązują również poza jej murami, a także wiedzieć, jakie grożą im konsekwencje za złamanie RODO oraz tzw. tajemnicy nauczyciela na podstawie chociażby:

- Artykuł 107 ustawy o ochronie danych osobowych wskazuje: Kto przetwarza dane osobowe, choć ich przetwarzanie nie jest dopuszczalne albo do ich przetwarzania nie jest uprawniony, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat dwóch.
- Artykuł 266 Kodeksu karnego wskazuje:

§ 1. Kto, wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku

z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Funkcjonariusz publiczny, który ujawnia osobie nieuprawnionej informację niejawną o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” lub informację, którą uzyskał w związku z wykonywaniem czynności służbowych, a której ujawnienie może narazić na szkodę prawnie chroniony interes, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

- Artykuł 75 ustawy Karta Nauczyciela wskazuje, że nauczyciel podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za uchybienia godności zawodu nauczyciela lub obowiązkowi, o których mowa w art. 6. Od 1 września 2019 r. rzecznik dyscyplinarny (działający przy wojewodzie) bezwzględnie musi zostać powiadomiony, gdy w grę wchodzi przewinienie naruszające dobro dziecka. W to dobro może godzić wyciek jego danych osobowych, w tym danych wrażliwych.

Warto przy tym wiedzieć, że uchybienie godności zawodu nauczyciela, jako podstawowa przesłanka do wymierzenia nauczycielowi kary dyscyplinarnej, nie została zdefiniowana w Kartce Nauczyciela. Ministerstwo Edukacji Narodowej w odpowiedzi na interpelację poselską nr 34666 interpretuje uchybienie godności zawodu nauczyciela następująco: „Z pewnością zachowania sprzeczne z ogólnie przyjętymi normami społecznymi (agresja, używanie wulgaryzmów), **polegające na łamaniu przepisów prawa**, zarówno przepisów karnych (fałszowanie dokumentów), jak i przepisów z zakresu prawa pracy (mobbing), należy uznać za zachowania naruszające godność każdego zawodu. Szczególnie takiego, który społecznie postrzegany jest jak zawód zaufania publicznego”.

Uchybienie godności
zawodu nauczyciela

Opracowano na podstawie:

1. *Ochrona danych osobowych w szkołach i placówkach oświatowych. Poradnik RODO, UODO i MEN, 2018.*
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).
3. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1000 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r., poz. 1148 z późn. zm.).

5. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2019 r., poz. 1481 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r., Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2023 r., poz. 984).

Opracowała: **Małgorzata Łoskot**

1/3 Plan pracy pedagoga specjalnego w przedszkolu

PLAN PRACY PEDAGOGA SPECJALNEGO NA ROK SZKOLNY 2022/2023

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
<p>Współpraca z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub innymi specjalistami, rodzicami i dziećmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Rekomendowanie dyrektorowi przedszkola do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa dzieci w życiu przedszkola oraz dostępności. Prowadzenie badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień dzieci oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu dzieci, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie dziecka i jego uczestnictwo w życiu przedszkola. 	<p>Wrzesień 2022</p> <p>Cały rok szkolny 2022/2023</p> <p>W zależności od potrzeb lub zgodnie z harmonogramem spotkań</p> <p>Cały rok szkolny 2022/2023</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wspólne ustalenie zasad i form współpracy z nauczycielami, wychowawcami i specjalistami. Spotkanie z rodzicami i przedstawienie oferty świadczonych usług: zajęcia dodatkowe, warsztaty dla rodziców, grupa wsparcia, zajęcia dla rodziców, działania diagnostyczne, wsparcie indywidualne. Pełnienie roli pełnomocnika ds. równego traktowania. Powadzenie skrzynki zaufania w formie mailowej. Spotkania z dyrektorem minimum raz na dwa tygodnie, podczas których omówiona zostanie bieżąca sytuacja dzieci mających specjalne potrzeby edukacyjne, aspekty związane z ich funkcjonowaniem na terenie placówki, poddane analizie zostaną warunki lokalowe oraz bariery architektoniczne. Wnioskowanie do instytucji o wsparcie lub fundacji o dodatkowe środki finansowe. Organizacja Dnia Świadomości, teatrzyk dla dzieci i rodziców. Wyjazdy na wycieczki z grupą, do której uczęszczają dzieci mające specjalne potrzeby edukacyjne – pełnienie roli opiekuna dodatkowego. Prowadzenie diagnozy w następujących obszarach: <ul style="list-style-type: none"> Zaburzenie mowy słuchu i wzroku – prowadzenie badań przesiewowych wspólnie z poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Obserwacja rozwoju dziecka 3-, 4-, 5- i 6-letniego. Zainteresowania dziecka – organizacja zajęć dla dzieci, obserwacja dzieci i wypełnienie kwestionariusza zainteresowań dziecka. Czas ekspozycji na ekrany – badanie prowadzone wspólnie z rodzicami jako kontynuacja spotkania z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu.

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
<ul style="list-style-type: none"> ● Rozwiązywanie problemów dydaktycznych i wychowawczych dzieci. ● Określanie niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka. ● Współpraca z zespołem w opracowaniu i realizacji IPET dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zapewnienia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej 	<p>Styczeń 2023</p> <p>Cały rok szkolny 2022/2023</p> <p>Wrzesień 2022, następnie w zależności od aktualnych potrzeb</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Prowadzenie diagnozy indywidualnych zaburzeń lub potrzeb rozwojowych dziecka w oparciu o obserwację oraz konkretne kwestionariusze i narzędzia badające dany typ zaburzenia. ● W oparciu o wyniki powyższych badań opracowanie rejestru dzieci mających specjalne potrzeby edukacyjne. ● Praca indywidualna lub grupowa z dziećmi mającymi problemy dydaktyczne w celu zrozumienia i utrwalenia materiału, a także rozwoju umiejętności. ● Spotkania z rodzicami dzieci mających trudności wychowawcze. ● Prowadzenie zajęć rozwijających umiejętność komunikacji bez przemocy. ● Prowadzenie zajęć relaksacyjnych dla dzieci. ● Prowadzenie wspólnie z pedagogiem/psychologiem zajęć mających na celu rozładowanie trudnych emocji i edukację z zakresu zarządzania emocjami. ● Aktywne uczestnictwo w analizie gotowości szkolnej dzieci. ● Analiza opinii i orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w celu sporządzenia zestawienia niezbędnych sprzętów, środków dydaktycznych itp. ● Przekazanie zestawienia potrzeb dyrektorowi. ● Organizacja szkoleń związanych z wykorzystaniem tych sprzętów i środków. ● Organizacja indywidualnych konsultacji w tym zakresie. ● Udział w posiedzeniach zespołu, uczestniczenie w pracach zespołu, wspólne opracowanie IPET, WOPFU, omówienie form wsparcia dla dziecka. ● Zapoznanie się z dokumentacją dzieci objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną. ● Omówienie wspólnie z nauczycielami form i zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej
<p>Wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Pomoc w rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych 	<p>Październik 2022</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Organizacja warsztatów dla nauczycieli „Dziecko z niepełnosprawnością”.

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
<p>dzieci lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie dziecka i jego uczestnictwo w życiu przedszkola.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Wspieranie w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z dzieckiem. ● Udzielanie pomocy w dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka oraz jego możliwości psychofizycznych. ● Wsparcie w zakresie doboru metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb dzieci 	Na bieżąco	<ul style="list-style-type: none"> ● Rozmowy na temat aktualnych trudności wynikających z pracy z dzieckiem mającym specjalne potrzeby edukacyjne. ● Pełnienie raz w miesiącu dyżuru telefonicznego. ● Przygotowanie raz w miesiącu gazetki ściennej dla nauczycieli, na której umieszczane będą materiały omawiające kwestie związane z konkretną niepełnosprawnością. ● Prowadzenie profilu informacyjnego w mediach społecznościowych dedykowanego nauczycielom, specjalistom i rodzicom. ● Opracowanie katalogu stron internetowych zawierających pomoce lub materiały do pracy z dzieckiem mającym specjalne potrzeby edukacyjne. ● Prowadzenie spotkania dla nauczycieli dotyczącego dostosowania metod nauczania i form pracy do indywidualnych potrzeb dziecka
Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej	Cały rok szkolny	<ul style="list-style-type: none"> ● Dokonanie analizy efektywności podejmowanych działań (2 razy w ciągu roku szkolnego). ● Postulowanie kierowania dzieci przejawiających trudności dydaktyczno-wychowawcze do poradni psychologiczno-pedagogicznych lub innych poradni specjalistycznych – w sytuacji gdy dotychczasowe formy wsparcia nie przyniosą efektu. ● Rodzice: <ol style="list-style-type: none"> 1. Udzielanie porad rodzicom w sprawach trudności wychowawczych, pomoc w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych z dziećmi. 2. Prowadzenie wspólnie z pedagogiem i psychologiem grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych. 3. Prowadzenie zajęć dla rodziców z wypaleniem rodzicielskim. 4. Wyjaśnianie przyczyn pojawiających się problemów. 5. Pośredniczenie w kontaktach rodzica z instytucjami, także pomoc w dopełnianiu formalności związanych ze skorzystaniem z ich usług. ● Dzieci: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zgłaszanie dyrektorowi potrzeby zorganizowania dla dziecka dodatkowych zajęć.

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
	<p>Grudzień 2022</p> <p>Luty 2023</p>	<p>2. Obserwacja dzieci mających różnorodne trudności.</p> <p>3. Organizacja stosownych form wsparcia.</p> <p>4. Opracowanie materiałów dla dzieci do ćwiczeń w domu i przekazanie ich rodzicom.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Organizacja Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych. <p>Organizacja Dnia Bezpiecznego Internetu</p>
Współpraca z innymi podmiotami	W zależności od potrzeb	<ul style="list-style-type: none"> ● Współpraca i realizacja wspólnych projektów z fundacjami: <ul style="list-style-type: none"> – Fundacja dla niepełnosprawnych Avalon – FundacjaAvalon.pl, – Fundacja Arka Noego – Katowice, – Fundacja Edukacyjna ODITK SMOK, – Fundacja dla osób niepełnosprawnych Tyflogika, – Fundacja Pomocy Ludziom Niepełnosprawnym – niepełnosprawni.pl. ● Współpraca z podmiotami: <ul style="list-style-type: none"> – poradnie psychologiczno-pedagogiczne, – specjalistyczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, – placówki doskonalenia nauczycieli, – asystenci rodziny, – asystenci edukacji, – pracownicy socjalni, – pomoc nauczyciela, – pielęgniarka środowiskowa, – miejski ośrodek pomocy rodzinie, – świetlice środowiskowe, – kuratorzy sądowi, – ochrona zdrowia, – Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, – Rzecznik Praw Dziecka
Przedstawianie radzie pedagogicznej propozycji w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli przedszkola	Wrzesień 2022	<ul style="list-style-type: none"> ● Dokonanie diagnozy preferencji i potrzeb w zakresie doskonalenia zawodowego. ● Dokonanie analizy sytuacji indywidualnej dzieci. ● Analiza problemów nauczycieli dotyczących pracy z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. ● Wyodrębnienie na podstawie powyższych czynników obszarów tematycznych szkoleń. ● Analiza ofert wspólnie z dyrektorem. ● Przedstawienie propozycji podczas spotkania rady pedagogicznej

Autor: **Aleksandra Kubala-Kulpińska**

1/4 Plan pracy pedagoga specjalnego w szkole

PLAN PRACY PEDAGOGA SPECJALNEGO NA ROK SZKOLNY 2022/2023

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
<p>Współpraca z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub innymi specjalistami, rodzicami i uczniami</p>	Wrzesień 2022	<ul style="list-style-type: none"> Wspólne ustalenie zasad i form współpracy z nauczycielami, wychowawcami i specjalistami. Spotkanie z rodzicami i przedstawienie oferty świadczonych usług: zajęcia dodatkowe, warsztaty dla rodziców, grupa wsparcia, zajęcia dla rodziców, działania diagnostyczne, wsparcie indywidualne. Pełnienie roli pełnomocnika ds. równego traktowania. Prowadzenie skrzynki zaufania w formie mailowej.
<ul style="list-style-type: none"> Rekomendowanie dyrektorowi przedszkola, szkoły lub placówki do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa uczniów w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz dostępności 	<p>Cały rok szkolny 2022/2023</p> <p>W zależności od potrzeb lub zgodnie z harmonogramem spotkań</p>	<ul style="list-style-type: none"> Spotkania z dyrektorem minimum raz na dwa tygodnie, w czasie których omówiona zostanie bieżąca sytuacja uczniów mających specjalne potrzeby edukacyjne, aspekty związane z ich funkcjonowaniem na terenie placówki, podane analizie zostaną warunki lokalowe oraz bariery architektoniczne. Wnioskowanie do instytucji o wsparcie lub fundacji o dodatkowe środki finansowe. Organizacja Dnia Świadomości.
<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki 	Cały rok szkolny 2022/2023	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie diagnozy w następujących obszarach: <ul style="list-style-type: none"> Specyficzne trudności w nauce czytania i pisania – badanie prowadzone w oparciu o: <i>Wybór tekstów do pisania ze słuchu dla klas IV–VIII szkoły podstawowej Marii Sobolewskiej, Skalę Ryzyka Dysleksji Matry Bogdanowicz (SRD) Serię Testów do czytania i pisania dla klasy I–III Teresy Straburzyńskiej i Teresy Śliwińskiej, Skalę Umiejętności Matematycznych Urszuli Oszwy.</i> Zaburzenie mowy słuchu i wzroku Prowadzenie badań przesiewowych wspólnie z poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Uzdolnienia i umiejętności, mocne strony ucznia – badanie będzie prowadzone w oparciu o:

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
<p>Rozwiązywanie problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> Określanie niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia 	<p>Styczeń 2023</p> <p>Wrzesień 2022, a następnie w zależności od aktualnych potrzeb</p>	<p><i>Zestaw Testów Uzdolnień (ZTU) E. Dejek, Kwestionariusz Rozpoznania Umiejętności Ucznia S. R. Laycocka, Arkusz Identyfikacji Trzech Składników Talentu Eby i Smutny.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Poziom opanowania umiejętności i wiadomości szkolnych, trudności związane z funkcjonowaniem Badanie przeprowadzone w oparciu o analizę ocen, rozmowy z nauczycielami i rozmowy z rodzicami. Prowadzenie diagnozy indywidualnych zaburzeń lub potrzeb rozwojowych dziecka w oparciu o obserwację oraz konkretne kwestionariusze i narzędzia badające dany typ zaburzenia. Prowadzenie badań w kierunku zdiagnozowania uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym – badanie arkuszem diagnostycznym D.H. Stotta. W oparciu o wyniki powyższych badań opracowanie rejestru uczniów mających specjalne potrzeby edukacyjne. Praca indywidualna lub grupowa z uczniami mającymi problemy dydaktyczne w celu zrozumienia i utrwalenia materiału. Spotkania z uczniami mającymi trudności wychowawcze. Prowadzenie zajęć rozwijających umiejętność komunikacji bez przemocy. Wprowadzenie do swojej praktyki metody wspólnej sprawy. Prowadzenie wspólnie z pedagogiem szkolnym i psychologiem zajęć mających na celu rozładowywanie trudnych emocji i edukację z zakresu zarządzania emocjami. Aktywne uczestnictwo w analizie wyników nauczania. Analiza opinii i orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w celu sporządzenia zestawienia niezbędnych sprzętów, środków dydaktycznych itp. Przekazanie zestawienia potrzeb dyrektorowi. Organizacja szkoleń związanych z wykorzystaniem tychże sprzętów i środków. Organizacja indywidualnych konsultacji w tym zakresie.

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
<p>Współpraca z zespołem w opracowaniu i realizacji IPETu ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zapewnienia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej</p>	<p>Wrzesień 2022, a następnie zgodnie z harmonogramem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udział w posiedzeniach zespołu, uczestniczenie w pracach, wspólne opracowanie IPET, WOPFU, omówienie form wsparcia dla ucznia. • Zapoznanie się z dokumentacją uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną. • Omówienie wspólnie z nauczycielami form i zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej
<p>Wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomoc w rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych uczniów lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki, • Wspieranie w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem, • Udzielanie pomocy w dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego możliwości psychofizycznych, • Wsparcie w zakresie doboru metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów 	<p>Październik 2022</p> <p>Na bieżąco</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja warsztatów dla nauczycieli „Uczeń z niepełnosprawnością”. • Rozmowy na temat aktualnych trudności wynikających z pracy z uczniem mającym specjalne potrzeby edukacyjne. • Pełnienie raz w miesiącu dyżuru telefonicznego. • Przygotowanie raz w miesiącu gazetki ściennej dla nauczycieli, na której umieszczane będą materiały omawiające kwestie związane z konkretną niepełnosprawnością. • Prowadzenie profilu informacyjnego w mediach społecznościowych dedykowanego nauczycielom, specjalistom, rodzicom i uczniom. • Opracowanie katalogu stron internetowych zawierających pomoce lub materiały do pracy z uczniem mającym specjalne potrzeby edukacyjne. • Opracowanie wspólnie z nauczycielami i pedagogiem szkolnym indywidualnych arkuszy dostosowania wymagań edukacyjnych dla konkretnego ucznia. Zapoznanie wszystkich nauczycieli uczących ucznia z tymże dokumentem. • Prowadzenie spotkania dla nauczycieli dotyczącego dostosowania metod nauczania i form kształcenia do indywidualnych potrzeb uczniów
<p>Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej</p>	<p>Cały rok szkolny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dokonanie analizy efektywności podejmowanych działań (2 razy w ciągu roku szkolnego). • Postulowanie kierowania uczniów przejawiających trudności dydaktyczno-wychowawcze do poradni psychologiczno-pedagogicznych

Nazwa zadania	Czas realizacji	Forma realizacji
	Grudzień 2022	<p>lub innych poradni specjalistycznych – w sytuacji, gdy dotychczasowe formy wsparcia nie przyniosą efektu.</p> <p>Rodzice:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Udzielanie porad rodzicom w sprawach trudności wychowawczych, pomoc w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych z dziećmi. 2. Prowadzenie grupy wsparcia wspólnie z pedagogiem i psychologiem dla rodziców uczniów niepełnosprawnych. 3. Prowadzenie zajęć dla rodziców z wypaleniem rodzicielskim. 4. Wyjaśnianie przyczyn pojawiających się problemów. 5. Pośredniczenie w kontaktach rodzica z instytucjami, także pomoc w dopełnianiu formalności związanych ze skorzystaniem z ich usług. <p>Uczniowie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zgłaszanie dyrektorowi potrzeby zorganizowania dla ucznia dodatkowych zajęć, w tym: rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne, rozwijających uzdolnienia, rozwijających umiejętność uczenia się, dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych. 2. Prowadzenie rozmów indywidualnych z uczniami mającymi różnorodne trudności. 3. Organizacja stosownych form wsparcia. 4. Opracowanie materiałów dla uczniów do ćwiczeń w domu i przekazanie ich rodzicom. <ul style="list-style-type: none"> ● Organizacja Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych
Współpraca z innymi podmiotami	W zależności od potrzeb	<p>Współpraca i realizacja wspólnych projektów z fundacjami:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Avalon Fundacja dla niepełnosprawnych Avalon – FundacjaAvalon.pl ● Arka Noego Fundacja Arka Noego – Katowice ● Fundacja Edukacyjna ODITK SMOK – Fundacja Edukacyjna ODITK ● Tyflologika Fundacja dla osób niepełnosprawnych – Fundacja Tyflologika ● Fundacja Pomocy Ludziom Niepełnosprawnym Fundacja Pomocy Ludziom Niepełnosprawnym – niepełnosprawni.pl